

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Handelshøgskolen

Hvordan påvirker skolen elevenes frafall i videregående skole?

En panelanalyse fra perioden 2015-2018 for videregående skoler i Norge

Mia Camilla Bjørnstad

Masteroppgave i samfunnsøkonomi ved lektorutdanningen - mai 2019

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på mitt 5-årige studieprogram ved Universitetet i Tromsø.

Det har vært en fantastisk og ikke minst læringsrik tid.

Jeg vil gjerne takke min fantastiske veileder Mikko Moilanen som har gjort det mulig for meg å fullføre denne oppgaven. Jeg vil også takke mine fantastiske kollegaer på Service og Samferdsel på Os vidaregåande som har pushet meg og støttet meg i skrivingen.

Takk til Tor Ivar Sagene Sandvik ved Hordaland Fylkeskommune som var redningen da jeg manglet data.

Oppgaven har til tider vært krevende og utfordrende men den har gitt meg mulighet til å fordype meg i et veldig aktuelt og spennende tema. Jeg sitter igjen med en følelse av takknemmelighet og økt kunnskap som jeg vil ta med meg videre i min karriere.

Jeg ønsker også å takke alle de som har tatt seg tid til å lese over oppgaven min og vært gode støttespillere i denne tiden.

Mia Camilla Bjørnstad, mai 2019

Sammendrag

I dagens samfunn er det et stort fokus på gjennomføring av videregående opplæring. Det påvirker ikke bare individet som ikke fullfører men også samfunnet som helhet. Ved å ikke fullføre videregående opplæring er sannsynligheten for å være utenfor dagens samfunn stor. Formålet med denne oppgaven var å undersøke om skolen har en påvirkning på frafall i videregående opplæring. Analysen er gjort på paneldata fra 3 skoleår for å se om det er forhold som påvirker frafallet. Det er også brukt random effekt metoden for også se på variabler som ikke endrer seg over tid.

Forhold som kommer frem av analysen er at jo høyere elevtall jo mindre frafall har skolene, noe som gjelder for begge utdanningsretningene. Private skoler har mindre frafall på studiespesialiserende utdanningsprogram men har motsatt effekt på yrkesfaglige utdanningsprogram.

Nøkkelord:

- ❖ Frafall
- ❖ Videregående opplæring
- ❖ Gjennomføring
- ❖ Skolens påvirkning

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1 Introduksjon:	6
2 Litteraturgjennomgang	10
2.1 Det norske skolesystemet	13
2.2 Skolereformer	17
2.3 Utvikling av skolestrukturen	20
2.4 Definisjoner på begrepet frafall	21
2.5 Ny GIV	24
3 Datautvalg	27
4 Metode	28
4.1 Valg av metode	29
5 Resultatene	29
6 Diskusjon	32
Referanser	36

Figuroversikt

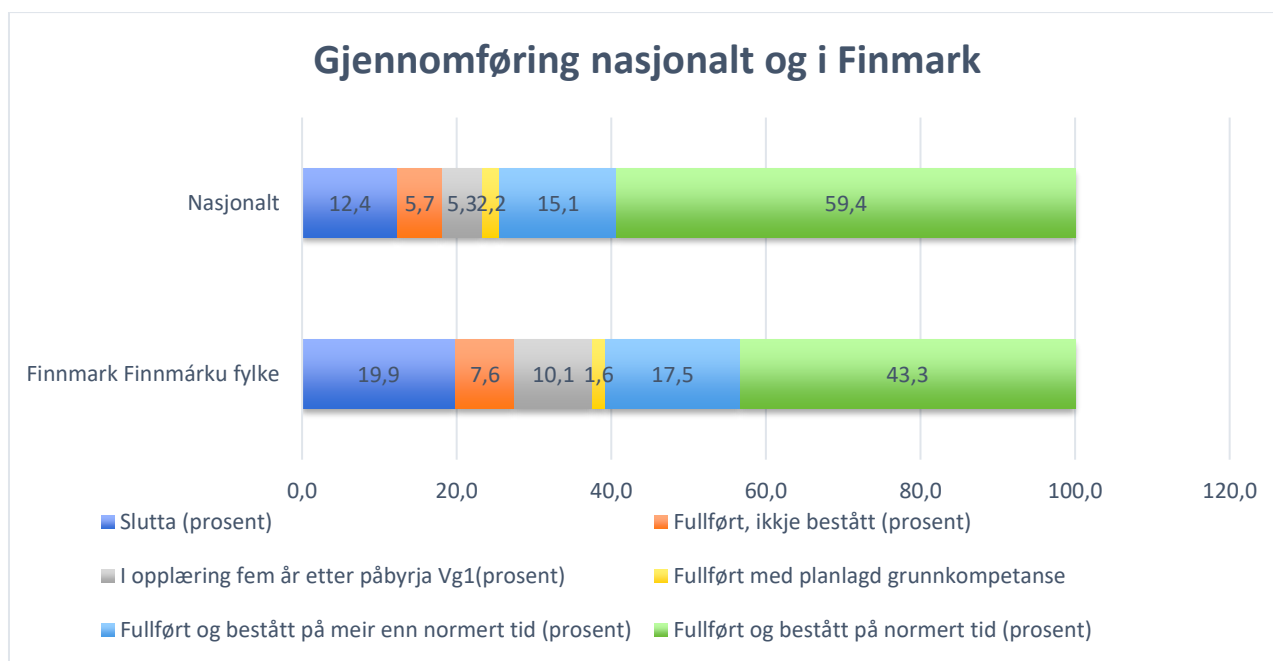
Figur 1 Gjennomføring videregående skoler alle utdanningsprogram nasjonalt sammenlignet med Finnmark 2012.	6
Figur 2 Utviklingen av antall videregående skoler i Norge	9
Figur 3 Skjematisk fremstilling av organiseringen av utdanningsløp i videregående opplæring	16
Figur 4 Utviklingen i Norske skoler gjennom tidene i korte trekk.	18
Figur 5 Utviklingen av antall elever per videregående skole i Norge og Akershus	21
Figur 6 Gjennomføring alle videregående skoler nasjonalt	23
Figur 7 NY GIV	26

Tabeller

Tabell 1 Definisjoner og gjennomsnitt	31
Tabell 2 Effekter på frafallsprosent. Random effekt panel data -koeffisienter	31

1 Introduksjon:

Nesten hver dag hører man politikere, fagfolk og befolkningen diskutere problematikken med frafall i videregående skole. Tallet for elever som ikke består utdanningen sin innen 5 år var i 2012 på hele 25,5 % (Utdanningsdirektoratet, 2019). Hvis man ser på tallene for yrkesfaglige studieprogram er tallet enda høyere. 40 % av de som starter på yrkesfag har fremdeles ikke fullført utdanningen de startet på. Tallet med elever som ikke fullfører sin videregående utdanning er høyt og et nummer som skaper mye debatt i Norge. Det er også store regionale forskjeller med Nord-Norge på toppen av statistikken av frafallet i den Norske skolen. I Finnmark fullfører kun 60 % av de som startet utdanningen sin innen 5 år.

Figur 1 Gjennomføring videregående skoler alle utdanningsprogram nasjonalt sammenlignet med Finnmark 2012.

De sosiale og økonomiske konsekvensene for de som ikke fullfører er alt for høye. Studier viser at elever som ikke fullfører videregående skole har større sjanse for å bli arbeidsledig, havne i lavlønnede yrker, bli mottaker av sosiale stønader eller komme i fengsel. Tallene taler for seg selv og viser at det er lite bærekraftig at ungdommer faller utenfor skolen, både med tanke på de sosiale og økonomiske konsekvensene for Norge. Lavere inntekt, eller mangel på

inntekt hos de som ikke har fullført sin videregående opplæring vil resultere i mindre skatteinntekter for Norge i tillegg til de sosiale problemene.

I st. meld nr. 44 (2008.2009) utdanningslinja fra Kunnskapsdepartementet viser de til i sammendraget.

«Behovet for arbeidskraft med bare grunnskoleutdanning er lav og kommer etter alt å dømme til å bli enda lavere i årene framover. At flere fullfører videregående opplæring er derfor viktig, både for den enkelte og for samfunnet. Frafall kan skyldes flere forhold. Særlig utsatt er unge som ikke har fått med seg gode grunnleggende ferdigheter fra grunnskolen, og problemet er særlig stort i fag- og yrkesopplæringen»

Det viser hvor viktig det er å sette fokus på den norske skole og gjennomføring av videregående opplæring både for individet og for samfunnet generelt.

Det norske skolesystemet har i de senere årene vært igjennom flere reformer, og i 1994 kom det en ny reform som gav alle som har fullført grunnskoleopplæringen rett til videregående utdanning. Og i dag går de aller fleste ungdommer som fullfører grunnskolen også videre inn i en form for videregående opplæring. I 1997 kom reform 97, hvor grunnskolen ble endret fra 9 til 10 år og i 2006 kom kunnskapsløftet hvor man fikk nye lærerplaner for grunnskolen og videregående skoler.

Hvor viktig er videregående utdanning i et land som Norge? Statistikken viser at hvis man greier å fullføre videregående skole har den enkelt individet en mye bedre posisjon i arbeidsmarkedet. Hvis man tar for seg en person som har fullført sin videregående utdanning så vil de ha rundt 2,8 prosent lavere sjans for å bli arbeidssøkende (Statistisk Sentralbyrå, 2019). Hvis man ser på sjansene for å motta forskjellige sosiale stønader er det 3-5 prosent mindre sannsynlighet for at man havner i den gruppen. Man ser også at kravet som stilles til jobbsøkere blir høyere både innen privat og offentlig sektorer (Lai, 2013). Noe som resulterer i et større press på dagens ungdommer på å fullføre videregående skole i tillegg til å fortsette

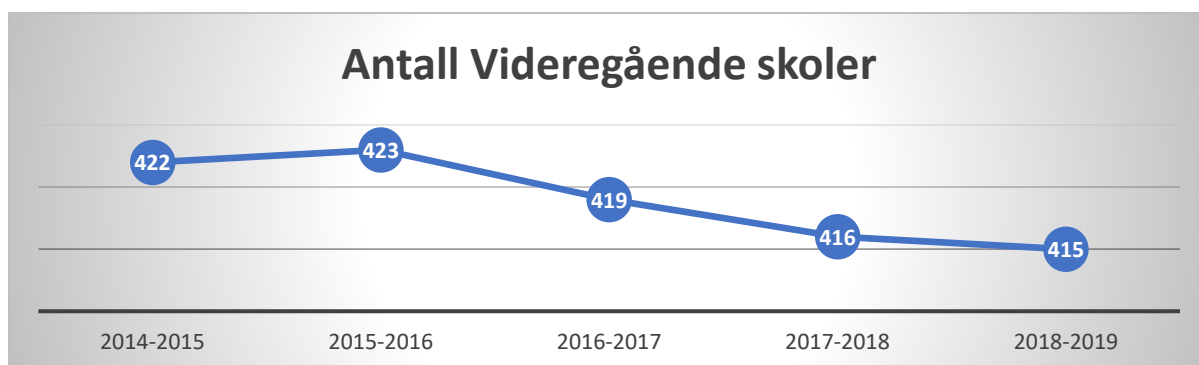
med videre utdanning. Dagens generasjon har fått navnet generasjon prestasjon i følge Anders Bakken ved Oslo Met.

Hvert år inviteres alle unge i Norge til å delta i undersøkelsen ungdatabasen. Ifølge ungdatabasen er dette en undersøkelse med fokus på hvordan dagens ungdommer har det, og skal gi oss et innblikk i hvordan det er å være ung i dag. Undersøkelsen gjennomføres over hele Norge og siden oppstarten i 2010 har 510 000 ungdommer, 412 kommuner pluss Svalbard deltatt i undersøkelsen. Den inneholder et bredt utvalg av viktige tema i livet til de unge, som foreldre, venner, skole, lokalmiljø, fritidsaktiviteter, helse og trivsel, rusmiddelbruk, risikoatferd og vold. Undersøkelsen gjennomføres i skoletiden elektronisk og er anonym (Velferdsforskningsinstituttet NOVA OsloMet, 2016) .

Ser man på det økonomiske perspektivet på frafall er det mindre kostbart å sette inn ekstra ressurser og tiltak på at unge fullfører videregående opplæring enn det koster senere for samfunnet når de faller utenfor på sentrale aspekter i livet som mulighetene på arbeidsmarkedet, inntekten og sosiale stønader. Lavere deltagelse i arbeidslivet vil resultere i ett større press på samfunnet, da lavere arbeidsdeltagelse resulterer i mindre skatteinntekter og mindre produktivitet for Norge som land.

Mitt fokus i denne masteroppgaven for Integriert Lektorprogram i Språk og Samfunnsfag med fordypningsfag i Samfunnsøkonomi er inspirert av min erfaring fra praksis og arbeidserfaring fra videregående skoler, spesielt innenfor yrkesfag. Med det fokuset som er fra samfunnet angående tematikken med frafall så har det inspirert meg til å velge dette temaet for oppgaven. Norge er i endring og i vekst, og hvordan påvirker dette frafallet i den videregående skolen?

Innbyggertallene i storbyene øker noe som påvirker skolestrukturen og skolemulighetene i nærmiljøet. Ser man på Oslo har befolkningen økt med hele 35,4 % siden 1999 (Statistisk Sentralbyrå, 2019). Mindre skoler blir erstattet med gigantiske skoler med opptil 1500 elever. Hvordan påvirker dette læringsmiljøet og frafallet? Dette er noen av faktorene jeg ønsker å se nærmere på i denne oppgaven. Er det forskjeller mellom yrkesfag og studiespesialiserende og spiller andelen av kjønn seg ut på statistikken?

Figur 2 Utviklingen av antall videregående skoler i Norge

Figur 2 viser at det har vært en reduksjon på 7 videregående skoler i Norge i tidsperioden 2015-2019. Omstrukturering av dagens skoler til nye oppdaterte skoler med teknologi og tilbud til de enkelte elevene.

Oppgaven skal ta utgangspunkt i datasett tilgjengelig for meg for å analysere frafall i videregående skole. Dette gir meg følgende problemstilling:

- Hvordan påvirker skolen elevenes frafall i videregående skole?
 - o Hvordan påvirker skolens størrelse på antall elever i skolen elevenes frafall?
 - o Hvordan påvirker andel av kjønn seg på frafallet i videregående skole?
 - o Er det forskjell på de forskjellige utdanningsprogrammene studiespesialisering eller yrkesfag?

Jeg har valgt å dele opp problemstillingen min i flere forskningsspørsmål. Begrunnelsen min for dette er at problemstillingen er veldig åpen og for å kunne besvare dette på best mulig måte har jeg valgt å konkretisere delspørsmål for å kunne hjelpe meg å svare på problemstillingen. Forskningsspørsmålene mine er veldig konkrete og vil hjelpe meg å tolke dataen jeg har tilgjengelig.

2 Litteraturgjennomgang

I dette kapittelet vil jeg ta for meg ulike forskninger både internasjonale og norske studier om skolesystemet og frafall. Jeg vil ta for meg noen av studiene og gi en kort oppsummering av dem.

I Norge har Senter for økonomisk forskning AS hatt flere prosjekter på vegne av kunnskapsdepartementet om tematikken rundt frafall og årsaker til dette i den norske skolen. Byhaugen, Falch & Strøm (2005) tar for seg karakterer fra ungdomskolen og hvordan disse har en betydelig del i frafallet fra de ulike studieprogrammene. Ungdomskarakterer gir en systematisk sortering, hvor karakterer påvirker hvilket studieprogram de enkelte elevene begynner på. De finner ut at de yrkesfaglige utdanningsprogrammene har størst frafall, noe som kan linkes til et dårligere utgangspunkt. De nordligste fylkene Nordland, Troms og Finnmark har en høyere frafallsrate enn andre fylker hvor det er spesielt de med karakterer under gjennomsnitt fra ungdomskolen, lav utdanning hos foresatte. Resultatene viser at gjennomføring av videregående oppøring har sammenheng med karakterer fra grunnskolen.

Falch, Nyhus & Strøm (2011) ser videre på problematikken med grunnskolekarakterer og fullføring av videregående opplæring. De tar for seg standpunktskarakterer i 13 forskjellige fag for å finne ut om det er fag som påvirker gjennomføring mer. De finner ut at realfag, samfunnsfag og kroppsøving er de fagene som har størst betydning i fullføring av videregående skole. De konkluderer at det er forskjell på fagenes påvirkning til de forskjellige kjønnene. For jenter som starter på yrkesfag er kroppsøving et fag som har størst betydning på fullføring, hvor for gutter viser de til at det er matematikk som er viktigst for guttene på yrkesfag.

Andre studier som Borge, Falch & Strøm (2011) ser på de regionale variasjonene av fullføringsgrader i de forskjellige fylkene og regionene i Norge. De ser på forklaringer av disse variasjonene og kan linke det med elevkarakteristika, målbare arbeidsmarkedsforhold, familiebakgrunn og reiseavstand til opplæringstilbud (Borge, Falch, & Strøm, 2011). De

trekker frem regionale forskjeller hvor Nord-Norge skiller seg ut med en betydelig lavere fullføringsgraden enn resten av Norge. Dette vil få betydningen for regionen både for den regionale økonomiske utviklingen og det kan utvikle seg et økonomisk lønnskilte mellom Nord-Norge og resten av landet.

I Israel har de gjennomført ett studie (Aflalo og Gabay, 2012) ser de på effekten på elektroniske systemer for å redusere frafall i skolen. Skolesystemet i Israel inkluderer 12 obligatorisk skolegang. Bakgrunnen for dette studier var for å finne betydningen av tett oppfølging og veiledning til elever har en påvirkning på gjennomføringen. Forskningen ser på etableringen av et forhold mellom elev og en voksen, hvor tillitt og forståelse er hovedvekten i forholdet. Ved å jobbe systematisk for å avdekke elever som var i faresonen for å falle ut fra skolen, for å kunne gi utdanningsinstitusjonen beskjed. En oppfølgingskoordinator som ble bindeleddet mellom forskjellige aktører som familien, aktuelle lærere, psykologer, helsepersonell, hjelp med omvalg ved feilvalg. Studiet gav følgende resultater etter to år, at forsøksgruppen med oppmøtekoordinatorer som tok i bruk det digitale systemet hadde en reduksjon i frafallet hvor kontrollgruppen hadde det motsatte resultatet, hvor frafallet økte. (Kunnskapsenter for utdanning, 2015)

Wilson, Tanner-Smith, Lipsey, Steinka-Fry og Morrison (2011) gjennomførte en metaanalyse av studier allerede gjort på tematikken frafall i skolen og tiltak som kan øke gjennomføringsgraden. De ønsket å se på effekten av forskjellige tiltak og programmer rettet mot unge i skolealder som skulle forhindre frafall og øke gjennomføringen av skolen. Hovedvekten av studiene er fra USA, men også Canada og Storbritannia er inkludert og publisert mellom 1985 og 2010. Wilson et al (2011) konkludere med at alle tiltak og programmer mot frafall har en positiv effekt. Ved gjennomgang av resultatene var det ikke noen tiltak som fremstod som mye bedre enn de andre. Men anbefalingene de kom med var at man utvikler eller bruker tiltak som er mulig å gjennomføre for den enkelte skolen og miljøet. Man må se på hvilke ressurser den enkelte skolen har, hvilken kompetanse de har og utnytte dette på best mulig måte. Tiltak som går over lengre perioder hvor kompetansen utvikles var anbefalt over korte og mer intensive tiltak. Ved å bare se på fravær fra skolen kan dette gi ett innblikk i hvordan relasjonen mellom fravær og frafall er.

Andre studier ser på hvordan skolestørrelsen påvirker frafallet. Schwartz, Stiefel & Wiswall (2012) ønsket å finne sammenhenger mellom skolestørrelse og frafall og har sett på skoler i New York området. Grunnlaget for New York var at de har mange likhetstrekk til andre storbyer når det gjelder utfordringer. New York i likhet med andre storbyer har et stort innbyggertall og etnisk mangfold.

Schwartz et. al (2012) finner store forskjeller i sin forskning. På tidlig 1990-talle hadde mange av de amerikanske storbyene som Chicago, New York, Philadelphia og Oakland en småskolereform hvor det ble bygget mange småskoler. De bruker definisjonen på småskoler skoler som har 500 elever eller mindre for New York området. De finner forskjeller på skoler bygget i den første småskolereformen og den av nyere tid. Skoler bygget før 2002 hadde en negativ effekt på fullføring i forhold til store skoler. Hvor de fikk motsatt resultat for små skoler av nyere tid, der hadde de en positiv effekt på gjennomføring i forhold til store skoler. Forklaringer på forskjellene mellom småskolene fra forrige reformperiode og nå handler om ressurser. Nye skoler får nye og mer ressurser i en oppstartsperiode enn det de eldre skolene har. Schwartz et. al (2012) begrunner forskjellen av effekten er at å skape noe nytt, ha et stort støtteapparat rundt seg og ha en ansettelsesprosess hvor man kan finne motiverte lærere som delte samme visjon som skole og ledelsen. Det å skape noe nytt er spennende og kan gi ekstra motivasjon og energi, som kan forklare noen av forskjellene funnet. Konklusjonen er at suksess handler om hvordan skolen er laget og det støtteapparatet rundt.

Ramstad (2014) ser på i sin forskning på de Nordiske landene og om økt skolestørrelse kan påvirke elevprestasjonene på PISA-undersøkelsen. Undersøkelsen går ut på å kartlegge prestasjonene til 15-åringene i fagene lesing, matematikk og naturfag. Hoved hypotesen til Ramstad (2014) var at økt skolestørrelse vil føre til bedre resultater for elevene, ved at skolene får stordriftsfordeler. Han trekker frem vesentlige forskjeller mellom forskning gjort i USA og i Norge. Da Norske skoler er av mye mindre størrelse enn skoler i USA og hvor de har mye større variasjon i sosioøkonomiske bakgrunner hos sine elever. Han finner at effekten av skolestørrelsen i Norge og Sverige er større her, hvor i Finland har en mindre sammenheng på skolestørrelsene. Det kommer frem at det er forskjell på de etniske nordiske elevene som har en positiv effekt av økt skolestørrelse, hvor de elevene som har innvandrerbakgrunn har det motsatte effekten. Den sosioøkonomiske bakgrunnen til den enkelte eleven har også en

påvirkning på effekten av skolestørrelsen. Ser man på de sosioøkonomiske bakgrunnene til elevene er effekten mer positiv for de med høy sosioøkonomisk bakgrunn og lav effekt for de med lav sosioøkonomisk bakgrunn. Ramstad (2012) trekker også frem forskjeller mellom jenter og gutter, men her er det ikke forskjellene så store. Gutter mer effekt ved større skoler enn det jenter har.

2.1 Det norske skolesystemet

Det norske skolesystemet er bygget opp av 10 års grunnskole, hvor 7 er barneskole og 3 er ungdomsskole. Dette er obligatorisk skolegang for alle barn og unge i Norge. Skolesystemet er basert på at utdanning skal være gratis hvor alle barn skal ha like rettigheter til en utdanning. Etter endt grunnskole har man mulighet til å fortsette på videregående skole.

Videregående skole i Norge består av to retninger: studiespesialiserende hvor man etter endt skolegang får generell studiekompetanse noe som kvalifiserer til videre studier på universiteter og høyskoler. Dette er en 3-årig skolegang. I 2019 er det 5 forskjellige utdanningsprogram innenfor studiespesialiserende;

- Idrett
- Kunst, design og arkitektur
- Medier og kommunikasjon
- Musikk, dans og drama
- Studiespesialisering

Yrkesfaglige utdanningsprogram er ett yrkesrettet studie, hvor etter endt opplæring sitter elevene igjen med et fagbrev innenfor det yrket man har valgt. Det mest vanligste studieløpet på yrkesfag er to år på skole hvor man har de obligatoriske allmennfagene som engelsk, samfunnsfag, norsk, naturfag og matematikk samt programfag innenfor valgt studieretning. Yrkesutdanningen avsluttes med to år i lære i en aktuell bedrift hvor elevene får yrkeserfaring, veiledning og praksis. 4 års utdanning avsluttes med en fagprøve eller svenneprøve og ved

bestått har man fagbrev eller svenneprøve og er fagutdannet. For mesterfag og håndverkerfag er det svennebrev som er dokumentet på avsluttet utdanning. I industrien og andre yrkesfag er det fagbrev som brukes. Det er også mulig å ta yrkesfaglig utdanning uten å få fagbrev eller svennebrev. Da har man mulighet til å få yrkeskompetanse, hvor man er 3 år på skole og har praksis i løpet av de tre årene ut i aktuelle bedrifter. Eksempler på dette er helsesekretær.

Det første året på yrkesfaglig utdanningsprogram skal være åpningen til flere ulike studieretninger og yrker. Ved å generalisere flere studieretninger på samme program har man flere muligheter til å velge på det andre året. Problemer her kan være at det blir for bredt og i elevens øyner lite relevant til det de ønsker å jobbe med. Tar man for eksempel en elev som ønsker å bli frisør og har stor motivasjon for faget. Eleven skal da gå VG1 Design og Håndverk. Her samles elever med et felles mål om å jobbe med estetiske fag, men for en elev på 15 år og brenner for frisøryrket kan ha vansker med å forstå behovet for å lære om ting som kan være veldig relevant for de som ønsker å bli møbelsnekker. Et annet eksempel kan være elever som har stor interesse for å bli yrkessjåfør. Her må de elevene velge service og samferdsel på VG1. Ett år med mye tunge teoretiske fag som inneholder mye fagbegreper, regnskap, budsjetter og tallforståelse. En elev med motivasjon for praktiske oppgaver og med et mål kan fort få knekk i motivasjonen av møtet med tunge teori fag.

«Hva skal jeg med regnskap og priskalkyler når jeg skal bare kjøre lastebil? Dette trenger jeg jo ikke å lære, jeg vil ut å kjøre?» Sitat fra anonym elev (2015).

Det finnes også løsninger for de som ser at de ikke har motivasjon eller mestring på skolen og har større behov for å være ute i bedrift å lære der. Det er muligheter for å tilpasse studiet til den enkelte elev og dens behov, med mindre skole og mer tid i opplæring i bedrift. Og det er ofte opp til den enkelte skolen for å tilrettelegge best for den enkelte elevs behov og forutsetninger. Det er store forskjeller på de enkelte fylkeskommunene om hvilket tilbud de kan gi til sine unge. Ansvar for den videregående skole i Norge er den enkelte fylkeskommunen.

Man har i dag 8 forskjellige yrkesfaglige utdanningsprogram å velge mellom, som vil tilby enda flere fagbrev eller svennebrev. De forskjellige utdanningsprogrammene er:

- Bygg- og anleggsteknikk
 - 23 fagbrev
- Helse- og oppvekstfag
 - 5 fagbrev
 - 5 yrkeskompetanser
- Service og samferdsel
 - 8 fagbrev
- Design og håndverk
 - 9 fagbrev
 - 42 svennebrev
 - 4 yrkeskompetanse
- Naturbruk
 - 8 fagbrev
 - 2 yrkeskompetanser
- Teknikk industriell produksjon
 - 52 fagbrev
 - 3 svennebrev
- Elektrofag
 - 23 fagbrev
- Restaurant- og matfag
 - 6 fagbrev
 - 6 svennebrev

I figur 3 kan man se de ulike måtene elevene kan gå i sitt videregående utdanningsløp. Man kan fortsette med høyere utdanning uansett hvilket utdanningsprogram man velger, det eneste forskjellen mellom de forskjellige retningene er antall år det tar for å oppnå studiekompetanse. Hvis man starter på yrkesfag kan man etter to års skolegang ta påbygg, et tredje år som vil kvalifisere søkeren til studiekompetanse. Eleven vil ikke ha oppnådd fagbrev eller svennebrev. I de senere årene har det blitt økt fokus på yrkesfaglige utdanningsløp, da

behovet for faglærte innenfor alle yrker øker. For å få flere unge til å søke yrkesfag, selv de som har ønske om å fortsette utdanningen på universitet eller høyskole, har man har fått til en ny ordning hvor elever som fullfører 2+2 løpet. To år på skole og deretter to år i lære og tar fagbrevet eller svenneprøven kan ta påbygg etterpå. Her kan de få et tilpasset skoleløp hvor de trenger bare å ta de obligatoriske fagene som matematikk, naturfag, norsk, engelsk og samfunnsfag. Noen skoler har egne klasser tilrettelagt for dette med 4 skoledager i uken.

(Vilbli.no, 2019)

Figur 3 Skjematisk fremstilling av organiseringen av utdanningsløp i videregående opplæring

For elever med fullført svennebrev eller fagbrev som har lyst til å utvikle seg mer faglig etter noen år innenfor sitt felt har mulighet til å studere videre på høyskole eller universitet innenfor relevant studieretning. Denne ordningen kalles y-veien.

2.2 Skolereformer

For å kunne få en bedre forståelse på hvordan det norske skolesystemet er bygget opp, må man forstå seg på de forskjellige endringene det norske skolesystemet og dens oppbygging har vært gjennom årenes løp. I løpet av de siste 50 årene har den norske skolen hatt store endringer i skolehverdagen. I figur 4 har jeg tatt for meg hovedtrekkene for utviklingen av norske skoler gjennom tidene.

År		Hva hendte
	Latinskole	Skole for gutter i overklassen i Christiania, Bergen og Trondheim
1739-1889	Allmueskolen	Forordningen om undervisningsplikt. Den første offentlige skolen – for fattige familier og foreldreløse Undervisning i fagene kristendom, skriving, lesing og regning.
1827	Skoleloven	Den første lærerutdanningen. Mulighet til å få offentlige midler fra Opplysningsfondet.
1860	Skoleloven	Krav om skolehus for distriktet hvis det var mer enn 30 elever. Krav om skole 9-12 uker i året.
1889-1969	Folkeskolen	Lov om folkeskolen i 1889 Innføring av 7 åring obligatorisk skole for alle
1969	Grunnskolen	Innføring av 9 åring obligatorisk skole for alle. Barneskole fra 1-6 klasse og ungdomstrinn 7-9 klasse.
1974	Mønsterplan for grunnskolen	Ny lærerplan innført – M74
1987	Revidert mønsterplan	M74 ble revidert og M87 ble laget.
1994	Reform 94	Retten til videregående opplæring i tre år
1997	Reform 97	Skolestart for 6 åringer og 10 åring grunnskole.
2006	Kunnskapsløftet	Skolereform for hele grunnskolen og videregående opplæring. Endring av innholdet, strukturen og organisasjonen i skolen.

2016	Fraværsgrense	Innføring av ny fraværsgrense i skolen. Elever som har mer en 10 % udokumentert fravær mister retten til karakter i faget.
2020	Fagfornyelsen	Fornyelse av innholdet i utdanningsprogrammene og endring av fag.

Figur 4 Utviklingen i Norske skoler gjennom tidene i korte trekk.

Gjennom tidene har den obligatoriske delen av skolen variert fra en 7 år obligatorisk folkeskole til hvor i 1969 at loven ble endret til å gjelde 9 år. Alle barn og unge ble da pålagt et nytt og lengre skoleløp. Hvor det tidligere var prøvd ut ungdomskoler i deler av landet, ble det nå innført ungdomskoler over hele landet. I 1974 kom mønsterplanen hvor fokuset på differensiert undervisning, hvor man kunne hjelpe de enkelte elevene å realisere sine muligheter (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Den neste store endringen i skolesystemet i Norge kom i 1994. Denne endringen fikk navnet reform 94 og skulle sikre at alle unge i alderen 16-19 i Norge skulle få rett ved lov til en videregående opplæring i 3 år. Fra år 2002 ble dette utvidet til å gjelde alle aldre. Fra tidligere år hvor det var mange forskjellige videregående linjer, ble disse nå redusert. Til sammen var det nå blitt 13 forskjellige grunnkurs elevene kunne velge mellom. To av disse var studieforbereidende og de resterende 11 var yrkesrettede studieretninger. Et av fokusområdene var å ha en styrking innenfor de allmenne fagene som matematikk, norsk og engelsk. Dette skulle gjelde både innenfor de studieforbereidendefagene samt de yrkesrettede studieretningene. For mange ble det en styrking av teori i den norske skolen, på godt og vondt.

Den verden vi lever i nå er i konstant endring og utvikling og derfor er det viktig at utdanningen vi tilbyr våre unge også øker i takt med utviklingen. I dagens samfunn forventes det mer av de unge. Det kreves mer av alle forskjellige yrker. Om man jobber som yrkessjåfør eller servicemedarbeider må man kunne kommunisere på engelsk og kunne gjøre enkle matematiske tankemåter (Utdanningsdirektoratet, 2019).

Den siste og nyeste endringen i norsk skole kom i 2006 og fikk navnet kunnskapsløftet og er den reformen som gjelder i dag. På ny kom det en endring i strukturen av utdanningsprogrammer. Studiespesialiserende utdanningsvalg var nå økt fra 3 til 5, og yrkesfaglige studieprogram fikk en reduksjon fra 11 til 13. Med kunnskapsløftet fikk man i Norge en ny skolestruktur og med flere endringer på utdanningsprogrammene, blant annet navneendringer på innholdet og linjene. Nå var det læringsresultatene til alle elevene som står i fokus.

«Målet for Kunnskapsløftet er forbedrede læringsresultater for alle elever. Norsk skole skal være en inkluderende skole der det skal være plass for alle. Alle skal gis de samme mulighetene til å utvikle evnene sine. Kunnskapsløftet skal bidra til å sikre tilpasset opplæring for alle elever og legge økt vekt på læring.» (Kunnskapsdepartementet, 2019).

Alle unge i Norge har en rett til videregående utdanning og hver enkelt elev har rett på en skolehverdag som gjør at man mestrer fagene og får lik mulighet til å utvikle seg faglig og sosialt. Kunnskapsløftet legger til rette for at tilpasset læring skal være for alle og fokuset er å øke læring til de unge og det rettes et stort fokus mot grunnleggende ferdigheter. Ifølge utdanningsdirektoratet er grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter en forutsetning for læring og utvikling i skole, arbeid og samfunnet. Dette er ferdigheter som skal ligge til rette i alle fag fra grunnskolen og videre. De grunnleggende ferdighetene vil øke forståelsen for faget, samfunnet og det sosiale for elevene.

Fra 2020 vil det komme nye lærerplaner og har fått navnet fagfornyelsen. Verden og dagens samfunn er i endring og på samme måte endres hva som forventes og kreves av dagens ungdommer. Derfor må også fagene i skolen fornye seg for at elevene skal få den kunnskapen som er relevant for at de skal følge med utviklingen. Måten vi henter informasjon har gått fra bøker til et uendelig internett med endeløs informasjonsstrøm. Dagens elever må kunne reflektere over hva som er relevant, ha et kritisk blikk på hvor informasjonen kommer fra og hvor relevant den er. Dagens samfunn trenger elever som er utforskende og kreative for å videreutvikle seg selv, de rundt seg og samfunnet.

I fagfornyelsen har man tatt for seg kompetansemålene til de forskjellige fagene. Et kompetansemål er hva formålet med undervisningen skal gi, det gir rom for tolkning og måten man legger opp undervisning og hvilke læreverk man bruker. Det er opp til læreren og fagnettverket til å legge opp undervisningen som passer best klassen og læringsmiljøet. Et tema fra kunnskapsløftet har vært at det er for mange kompetansemål og muligheten for å ha dybdelæring ikke er mulig. Fagfornyelsen har sett på dette og har fjernet en del av kompetansemålene med formål at nå skal det være mulig for dybdelæring og få en bedre forståelse for fagområdet.

«Vi definerer dybdelæring som det å gradvis utvikle kunnskap og varig forståelse av begreper, metoder og sammenhenger i fag og mellom fagområder. Det innebærer at vi reflekterer over egen læring og bruker det vi har lært på ulike måter i kjente og ukjente situasjoner, alene eller sammen med andre.» (Utdanningsdirektoratet, 2019).

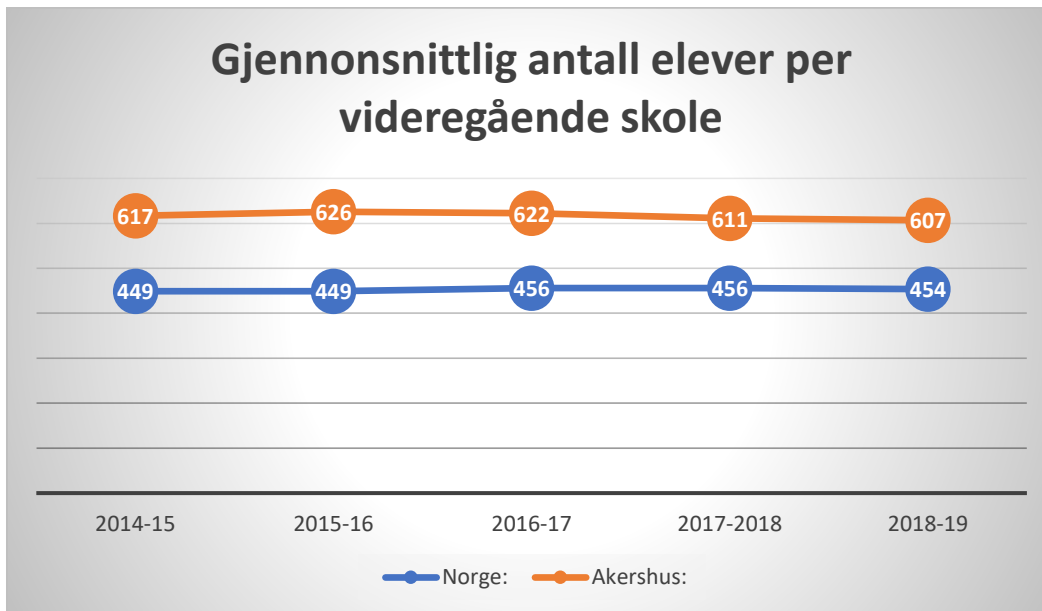
Fagfornyelsen er fremdeles under oppdatering og fagenes nye rammer og innhold vil klart i løpet av 2019/2020.

2.3 Utvikling av skolestrukturen

Et annet viktig aspekt er utviklingen av skolestrukturen i de enkelte fylkeskommunene. Falch, Rønning, & Strøm (2005) tar for seg skolestrukturen i norske kommuner, og viser til at bosettingsmønster i område har en påvirkning på hvordan skolestrukturen legges opp. Akershus Fylkeskommune er i sterk vekst og per i dag har det høyest antall gjennomsnitt for antall elever per skole. Gjennomsnittlige har Akershus 607 elever per skole hvor det på nasjonalt nivå ligger på 454 elever per skole.

Frem mot år 2030 er det estimert at befolkningen vil øke med 185 000 innbyggere og som vil øke presset på den eksisterende skolestrukturen. Dette er noe som vil legge ekstra press på de allerede eksisterende skolene i området. Det forventes at man vil trenge 4200 nye elevplasser fremover (Bøe, 2017). Falck et al. (2005) legger til rette at skolestrukturen og størrelsen på

skoler i området er en kommunal beslutning. Hvor ressurser har en stor påvirkning og bosetningsmønsteret. Akershus som er i stor vekst vil endre sin skolestruktur i samspill med endringene de har. Ny skoler er under planlegging og eksisterende skoler skal utvides til 1300 elevplasser.

Figur 5 Utviklingen av antall elever per videregående skole i Norge og Akershus.

Nye skoler krever nye skolestrukturer og faglige miljøer for å utvikle en god studie og arbeidsmiljø. Større skoler får et stort faglig miljø, hvor elevene får god oppfølging faglig og sosialt.

2.4 Definisjoner på begrepet frafall

Målet mitt med denne oppgaven er å se på hvordan frafall i videregående utdanning er rundt i Norge. Det er i dag en andel på 92,8 % av skoleungdommer i alderen 16-18 år som er i en form for videregående utdanning, enten det er som skoleelev, læring i bedrift eller lærekandidat (Statistisk sentralbyrå, 2019). Det betyr at nesten alle ungdommer som er bosatt i Norge går inn i en utdanning etter endt grunnskole. For å kunne gi en bedre klarhet og kontekst på hva jeg ligger i ordet frafall har jeg definert frafall som:

«En elev som har startet sin videregående utdanning og har ikke fullført innen en 5 års periode, klassifiseres som frafall fra videregående skole»

Definisjonen sier ingenting om hvor eleven er i studieløpet eller om den enkelte personen fortsetter utdanningen på et senere tidspunkt i livet. Hovedfokuset til Norge og kommunene er på gjennomføring og ikke på frafall. Definisjonene SSB bruker er:

«Fullført: En person regnes som å ha fullført en utdanning når eleven eller lærlingen har bestått alle årstrinn i videregående opplæring, som fører til vitnemål eller fag- eller svennebrev.

Avbrutt videregående opplæring: omfatter både de elever og lærlinger som har sluttet i løpet av opplæringsløpet og de som har gjennomført alle årene, men strøket i eller mangler ett eller flere fag.

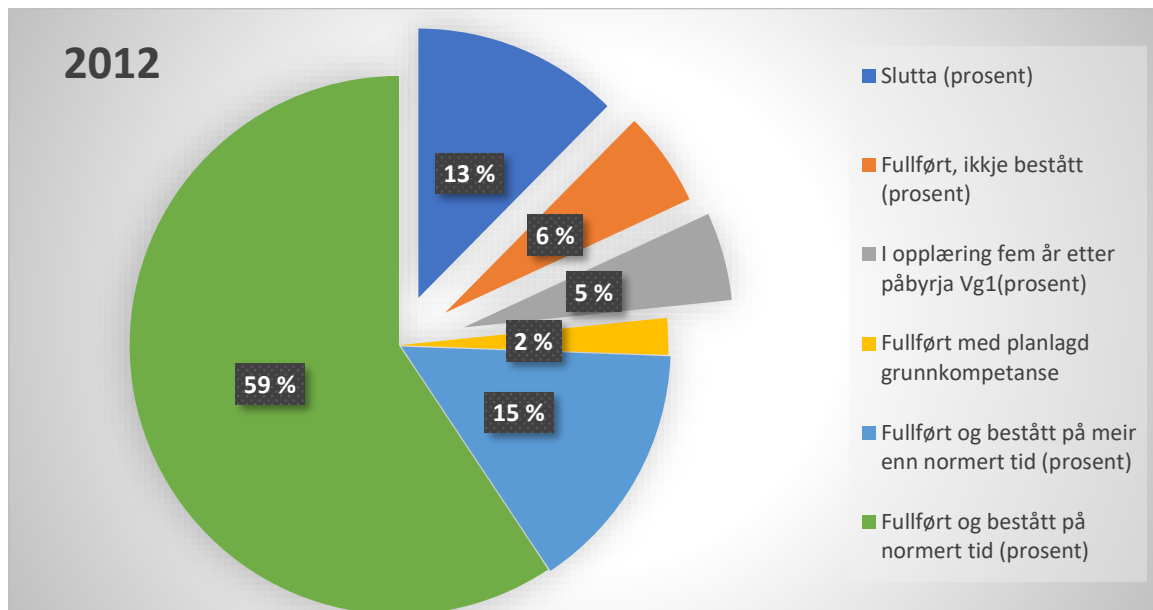
Sluttet underveis: elever som slutter i løpet av skoleåret eller etter endt skoleår.

Bestått: betyr at eleven har bestått alle fag på trinnet.

Normert tid: Med normert tid menes den tid et kurs i videregående opplæring skal gjennomføres på i henhold til kursets læreplan for en heltidselev. Normert tid tilsvarer normalt treårig opplæring for elever og fireårig opplæring for lærlinger (to år i skole og to år i bedrift)» (Statistisk sentrabyrå, 2018).

Elever som startet sin videregående utdanning i 2012 for hele Norge var det 59,4 % av elevene som fullførte på normert tid og er en økning på 0,9 % fra året før. Tar man med elever som har fullført på mer tid eller fullført med grunnkompetanse er man oppe i 76,7 % (Utdanningsdirektoratet, 2019). Statistikken viser at det øker hvert år, men at man fremdeles har en god del med tilrettelegging og arbeid med å få elever til å fullføre sin videregående

utdanning. Grunnkompetanser er når eleven har fullført skole, men ikke har oppnådd yrkes- eller studiekompetanse. Gjennom dokumentasjon og kompetansebevis kan kompetansen til den enkelte eleven dokumenteres. Som lærerkandidat kan man gjennom en opplæringsbedrift få et planlagt utdanningsløp med grunnkompetanse (Kunnskapsdepartementet, Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartemen;, 2013).

Figur 6 Gjennomføring alle videregående skoler nasjonalt

Hver elev som starter på videregående utdanning har med seg helt individuelle behov og har med seg forskjellige forutsetninger som påvirker sin læringsmestring og resultater. I skolebidragsindikatorerne ser man på elevenes karakterer de har med seg fra ungdomskolen, hvilket utdanningsprogram de går på, hvilket kjønn de tilhører og på hvilket nivå de er på. Elevens læring påvirkes ikke bare av skolens undervisning og tilrettelagt undervisning, men de forutsetningene de har med seg spiller også en stor rolle. Derfor er skolene avhengige av hvilke typer elever og deres grunnlag.

Ifølge utdanningsdirektoratet sin informasjon viser skolebidragsindikatorerne forholdet mellom skolens faktiske og forventede resultat. Man ser på det resultatet skolen har og ser på hva det faktiske resultatet ble på landsnivå for elever med de samme forutsetningene som skolens elever. Man sammenligner skoler med elever med samme forutsetninger og ser på

hvordan har skolen greid å tilpasse undervisningen for å gi best resultat.

- Dersom skolens bidrag er likt med landssnittet, vil skolebidraget være lik null.
- En positiv verdi indikerer at skolen bidrar mer enn landssnittet.
- En negativ verdi indikerer at skolen bidrar mindre enn landssnittet.

En negativ verdi er ikke automatisk et resultat av skolens negative bidrag til elevens resultater. Det den viser er at den skolen har bidratt mindre enn andre tilsvarende skoler med likt elevgrunnlag og forutsetninger. I følge Falck og Strøm (2013) betyr ikke at når en skole har høyt frafall og lavere eksamensresultater enn gjennomsnittet at skolens bidrag er lite.

Man ser også på skolenes karakterpoeng, hvor man tar elevens karakterer fra eksamen, halvårsvurderinger og standpunkt og tar et gjennomsnitt av dette.

2.5 Ny GIV

Som et ledd i å styrke gjennomføringen i den norske videregående skole ble det opprettet et prosjekt for å styrke samarbeidet mellom de forskjellige aktuelle aktører og ledd innenfor utdanning og arbeidslivet. Prosjektet inneholdt tre deler:

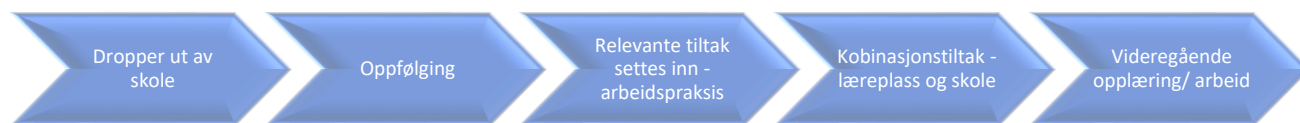
- *Oppfølging*: Her var hovedformålet å kunne forsterke samarbeidet for elever utenfor skolen.
- *Overgang*: Her var hovedformålet å kunne forsterke samarbeidet i overgangen mellom ungdomsskole og videregående skole. Elever som har faglige utfordringer vil være i større grad være i risiko for å ha problemer med skolen på videregående.
- *Gjennomføringsbarometer* – bruk av felles statistikk for å ha felles mål mot frafall i videregående skoler.

Prosjektene ble iverksatt i 2010 og med en avslutningsdato i 2013. Fylkeskommunene har mulighet til å få midler dekket av prosjektet for å sette i gang ulike tiltak. Hver enkelt kommune satt igang forskjellige prosjekter for å fokusere på unge og gi dem mestring.

«For å øke gjennomføringen og styrke arbeidsmarkedstilknytningen for den enkelte er det behov for tett samarbeid mellom ulike instanser om tiltak og tjenester. Viktige initiativ og virkemidler for å styrke denne innsatsen er lagt til fylkeskommunen gjennom ansvaret for videregående opplæring. Fylkeskommunen og de videregående skolene er imidlertid avhengige av samarbeid med tjenesteytere som arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV), helse-, barnevern- og frivillig sektor for at flest mulig skal kunne gjennomføre videregående opplæring.» (Kunnskapsdepartementet, Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013).

Gjennom tilrettelagte tiltak til den enkelte elev har de forskjellige fylkene hatt forskjellige tiltak de har kunne tilbudt de elevene som dropper ut av skolen. Ved å kunne tilby en god oppfølging fra flere instanser som oppfølgingstjenesten, heretter kalt OT, NAV, fylket og arbeidsplasser. Har man fått gitt relevante og målrettede tiltak.

I Hordaland valgte de å gå for en modell som kombinerer praksis med skole hvor fokuset var på grunnleggende ferdigheter. NAV og den videregående opplæringen i Hordaland satte sammen et kurs med jobbforberedelser, jobbsøking, grunnleggende ferdigheter og motivasjonsbygging. Kurset var intensivt og gikk over en periode på et par uker. I følge Ny Giv sin oppfølgingsprosjekt lyktes NAV med å få over 70 % av ungdommene ut i praksis gjennom programmet, i tillegg var 70 av elevene tilbake på skolen året etter (Kunnskapsdepartementet, Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013).

Figur 7 NY GIV

For å kunne gi en bedre forståelse vil jeg forklare de forskjellige rollene til de forskjellige instansene. OT jobber med ungdommer med rett til videregående opplæring og har tett samarbeid med den enkelte eleven, skolene og andre relevante instanser. Når en elev slutter på skolen tar skolen kontakt med OT så eleven kan få oppfølging utenfor skolen. OT vil også kontakt ungdommer som ikke er i arbeid eller skole, for å kunne gi et tilrettelagt tilbud for å få dem ut i enten yrkesopplæring eller i utdanning.

Elever som mangler motivasjon eller ikke føler mestring i sin skolehverdag har en større risiko for å slutte på skolen. I en hverdag full av valgmuligheter og uten erfaringer fra arbeidslivet har mange ungdommer også problemer med å velge den riktige utdanningen som passer dem best.

Troms Fylkeskommune sitt pilotprosjekt gikk ut på å plassere egne NAV arbeidere på enkelte skoler for å komme nærmere elevene og jobbe systematisk med elevene før de faller ut fra skolen. Ved å kunne veilede og motivere elevene på skolen med rettigheter, boligsituasjoner og omvalg kan man forhindre at elever faller fra.

«Ungdom skal hjelpes med enkle virkemidler, veiledning og realitetsorientering på et så tidlig stadium at de ikke må slutte på skolen for å oppsøke hjelp fra NAV»

(Kunnskapsdepartementet, Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013)

Ønsket var ved å ha NAV i de enkelte skolene ville de få muligheter til å komme lettere i kontakt med ungdommer som har sosiale problemer, levekårsutfordringer eller andre typer utfordringer i livet som gjør at eleven er i større risiko for å ikke fullføre sin videregående utdanning. Falch & Nyhus (2009) tar for seg problematikken med frafall fra videregående opplæring og arbeidsmarked tilknytning for unge voksne. Ved å ha kontoret på skolen kan eleven få veiledning og motivasjon før man er allerede ute av skolen. Veiledning om skolevalg, muligheter og arbeidsmarkedet kan dette styrke kunnskapen og motivasjonen for fullføring og fremtidig arbeidsliv. NAV har utplassert to ansatte på to av de største yrkesfagskolene i Tromsø.

Pilotprosjektet har likhetstrekk med studiet (Aflalo & Gabay, 2011) gjennomførte i Israel hvor de så på viktigheten å fange opp og bygge god relasjon mellom eleven og en voksen person for å veilede dem.

3 Datautvalg

For å undersøke forholdene mellom de enkelte skolene og gjennomføringsgrad/frafall har jeg brukt data på skolenivå. Dataene er basert på elever som har startet sin videregående opplæring under kunnskapsløftet.

Datamaterialet inneholder data hentet fra skoleporten.no, en portal laget av utdanningsdirektoratet. Siden er et verktøy i målet om vurdering av kvalitet av grunnopplæringen. (Utdanningsdirektoratet, u.d.). I tillegg til de dataene jeg fikk hentet ut derfra har jeg supplert med datasett tilsendt meg fra Hordaland Fylkeskommune. Datasettene inneholder forskjellige indikatorer som gjennomføring, skolebidrag, antall elever og deltagere, sluttet og resultater. I tillegg har man et utvalg av år, kjønn, trinn og form for skole. Er det en offentlig videregående skole eller en privat videregående skole.

Verktøyet er et fint hjelpemiddel men det har også sine begrensninger. Da mitt fokus er å se på de forskjellige skolene i Norge på videregående nivå. Mange av de indikatorene jeg ønsket å få med i oppgaven var ikke tilgjengelig på skolenivå, det var bare tilgjengelig på fylkesnivå.

Datasettet var ufullstendig i forhold til de dataene jeg trengte for denne oppgaven og derfor har jeg fått hjelp fra Tor Ivar Sagen Sandvik hos Hordaland Fylkeskommune. Jeg er også ansatt som adjunkt i Hordaland Fylkeskommune. Dette datasettet gav meg tilgang til å se gjennomføring på de enkelte skolene for de tre siste skoleårene, 2015-2016, 2016-2017 og 2017-2018. Derfor er fokuset til min oppgave på disse tre skoleårene.

Jeg har valgt å dele datasettene mine i to grupperinger: studiespesialiserende og yrkesfaglige utdanningsprogram, hvor jeg ikke skiller mellom de forskjellige utdanningsprogrammene innenfor de forskjellige grupperinger. Det vil si at alle de fem forskjellige studiespesialiserende utdanningsprogrammene er lagt sammen, det samme gjelder de resterende yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Jeg vil derfor ikke ha mulighet til å se om det er variasjoner innenfor de forskjellige linjene.

4 Metode

I dette kapitlet av oppgaven vil jeg ta for meg hvilken metode som jeg skal bruke og hvorfor jeg har valgt å bruke denne. Først vil jeg ta for meg valg av metode og hvorfor denne metoden er best til å besvare problemstillingen jeg har. Min problemstilling ser på alle videregående skoler i Norge og fokuset er på kvantitative datainnhentinger og ser på om det er kausale forbindelser mellom skolen og frafall.

I min analyse vil den avhengige variabelen min være frafall fra videregående skole og vil se på data fra skoleårene 2015-2018. I denne tidsperioden har det ikke vært noen skolereformer, men det er innført en ny fraværsregel i 2016. Dette kan ha hatt en innvirkning på resultatene.

4.1 Valg av metode

For denne oppgaven har jeg valgt å ta i bruk paneldata som metode. Ved å ta i bruk paneldata som metode har jeg mulighet til å se endringer i tid og rom, noe som gir bedre muligheter enn en simpel regresjonsanalyse hvor man har bare en avhengig variabel. Ved å bruke paneldata kan jeg se på de enkelte skolene over flere tidsperioder. Ved å bruke paneldata i mine undersøkelser kan jeg få informasjon om endringer for hver enkelt respondent og jeg får bedre muligheter til å se variasjoner tvers gjennom sted og tid. Jeg bruker random effects-modellen da jeg også er interessert i variabler som ikke forandrer seg over tid. Et eksempel på dette er om skolen er offentlig eller privat. Panelet til denne oppgaven vil være alle videregående skolene i Norge, til sammen har jeg datasett på 411 skoler i tidsrommet 2015-2018. ved bruk av paneldata til dette vil jeg få muligheten til å se variasjoner på tvers av fylkeskommunene og tid.

5 Resultatene

I denne delen av oppgave vil jeg ta for meg resultatene av undersøkelsen og presentere funnene. Jeg vil gjennomgå resultatene mine for både private og offentlige skoler samt de forskjellige utdanningsprogrammene. Jeg vil ta for meg de enkelte variablene og fremlegge resultatene jeg har funnet.

Mye av forskningen gjort på tematikken frafall og skolestørrelser er fra USA. Skolesystemet i USA har store variasjoner fra det Norske, hvor de har store forskjeller på offentlige og private skoler. I mine analyser finner jeg at den negative koeffisienten for gjennomføringsbidrag bed enn gjennomsnitt viser at skolens jobbing mot frafall resulterer i mindre frafall på begge utdanningsprogrammene. Dette samsvarer med litteraturen og forskningen Wilson et. al (2011) kommer frem til. At jobbing og fokus mot frafall vil ha en positiv effekt på gjennomføring i skolen.

Når det gjelder elevtall for de forskjellige skolene viser resultatet at det er likt for de forskjellige utdanningsprogrammene. Både på studiespesialiserende og yrkesfaglig viser det at jo flere elever jo mindre frafall har skolen. Disse resultatene viser noen trekk til forskningen gjort av Schwartz et. al (2012) hvor det er nye skoler, med ny struktur og støtteapparat rundt seg som har en påvirkning på gjennomføring. De konkluderte at småskoler med elevtall under 500 elever hadde større gjennomføring. Mine resultater viser det motsatte, hvor det er de store skolene av nyere dato som har bedre gjennomføring enn mindre skoler. Fellestrekkene til studiene og resultatene mine er at de nye småskolene og de nye store skolene er at de har nye ansettelsesprosesser hvor man får faglige lærer som er med på den nye visjonen og strukturen på skolehverdagen som har en klar effekt på gjennomføringen på de enkelte skolene.

Det samme gjelder på andel gutter på de forskjellige skolene og deres studieretninger. Jo høyere andel det er av gutter viser det at det er mindre frafall.

Den negative koeffisienten for gjennomføringsbidrag bedre enn gjennomsnittet viser at skolens jobbing mot frafall resulterer i mindre frafall både på yrkesfaglige og studiespesialiserende utdanningsprogram.

At skolen har et skolebidragskarakterpoeng bedre enn gjennomsnittet fører til mer frafall i yrkesfaglige utdanningsprogram, mens effekten ikke er signifikant for studieforbredende program, der skolens flinkhet til å løfte elever ikke påvirker frafall.

At en videregående skole er privat fører til signifikant høyere frafall på yrkesfaglige program. Derimot er denne effekten motsatt når vi ser på studieforbredende program, der private skoler har en signifikant lavere frafall enn de offentlige skolene.

Tabell 1: Definisjoner og gjennomsnitt

Variabel	Definisjon	Totalt	Studieforbereden de	Yrkesfagl ig
Frafall	Frafall i prosent	5.5	3.65	7.8
Antall elever	Antall elever ved skolen	357.3	400.2	305.1
Andel gutter i prosent	Andel gutter i skolen i prosent	50.8	45.5	57.2
Skolen bidrar til gjennomføring	Dummy-variabel=1 om skolen har bidratt mer enn landsgjennomsnittet til at elevene gjennomfører skoleåret	73.5%	73.2%	73.9%
Skolen bidrar til læring	Dummy-variabel=1 om skolen har bidratt mer enn landsgjennomsnittet til elevenes læring	74.4%	73.2 %	75.8%
Privat	Dummy-variabel=1 om skolen er en privat skole	8.4%	11.9 %	4.2%

Tabell 2: Effekter på frafallsprosent. Random effekt panel data -koeffisienter

	(1) Begge studieretninger	(2) Studie- forberedende	(3) Yrkesfaglig
Antall elever	-0.00730*** (-12.51)	-0.00559*** (-8.71)	-0.00480*** (-4.47)
Andel gutter i prosent	-0.00126 (-0.15)	-0.0884*** (-5.62)	-0.0340** (-3.07)
Skolen bidrar til gjennomføring	-1.360*** (-3.94)	-1.291** (-3.12)	-1.323** (-2.67)
Skolen bidrar til læring	0.973** (2.80)	0.929* (2.25)	0.500 (0.99)
Privat	-2.607*** (-5.27)	-2.158*** (-4.04)	3.847*** (3.94)
Konstant	8.667*** (14.99)	10.43*** (12.45)	11.58*** (14.58)
<i>N</i>	1529	839	690
<i>R</i> ²	0.10	0.12	0.09

t-statistikk i parenteser

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

6 Diskusjon

I denne masteroppgaven har jeg sett på de forskjellige videregående skolene i Norge for å se om de har en påvirkning på frafall hos unge. Påvirker skolevalget til den enkelte eleven sjansene for å gjennomføre videregående utdanning? Det er ingen tvil at problematikken med frafall fra videregående skole er bekymringsfullt når over 25 % av elevene som starter sin videregående utdanning ikke har fullført innen fem år. Oppgaven min har brukt data fra skoleporten og data fra Hordaland Fylkeskommune.

Oppbygningen av oppgaven er basert på tidligere forskning om skolestruktur, lokale arbeidsmarkedsforhold, kommunenes utgiftsbehov i skolesektoren og skolestørrelser.

Økonomiske gode tider øker sannsynligheten for å ikke fullføre videregående utdanning i sammenligning med dårligere tider (Simson, 2014). Frafall er sterkt korrelert til uheldige utfall senere i livet, som arbeidsledighet, mottagere av sosiale stønader eller opphold i fengsel. Derfor er det viktig at man har et stort fokus på frafall i videregående skole til en hver tid, både i de økonomiske dårlige tidene og de gode.

Når man ser på de forskjellige variablene ser man flere likhetstrekk mellom de forskjellige utdanningsprogrammene, men det betyr ikke at det også er ulikheter. Resultatene viser at skoler med skolebidragsskolebidragskarakterer høyere enn landsgjennomsnittet har en korrelasjon på frafall på yrkesfaglige studieprogram. Jo faglig sterkere skolen er, jo mer frafall har de. Kan jaget etter prestasjoner og status som en «god» skole resultere i at det blir for mye fokus på prestasjonene til de enkelte elevene og man da mister fokus på det viktigste i læreryrket, nemlig relasjoner. En annen faktor kan være forventningene faglig sett fra skolen og lærerne. At et stort fokus på det faglige og teoretiske kan påvirke de svakere elevene til å miste mestringfølelsen sin og som resulterer i mindre motivasjon og kan føre til at de slutter på skolen.

Analysen viser også forskjeller på private og offentlige skoler på yrkesfaglige utdanningsprogram, hvor det har motsatt effekt på studiespesialiserende utdanningsprogram. Her har de private skolene mindre frafall enn de offentlige. Gratisprinsippet i Norsk skole er sterk i utdanningsnivået i Norge. Private skoler tar skolepenger hvor nivået varierer, Metis Bergen en privat videregående skole med både studiespesialiserende og yrkesfaglige utdanningsprogram har skolepenger på 15 950 kr per skoleår (Metis Videregående, 2018).

Studiespesialiserende utdanningsprogram åpner opp for videre utdanning på høyskole og universitet. Ved å betale penger for skolegang kan dette være en motivasjonsfaktor for elevene til å jobbe med fagene. Her kan en den økonomiske faktoren påvirke motivasjonen til de enkelte elevene. Høye ambisjoner og klare mål for hva eleven skal studere videre kan også påvirke motivasjonen og resultatene på studiespesialiserende på private skoler. Private videregående skoler er av nyere tid og på yrkesfag kan det være at skolen ikke har hatt tid til å etablere seg i nærmiljøet og skaffe nødvendige samarbeidspartnere i næringsmiljøet. Yrkesfaglige utdanningsprogrammer krever godt forhold til de lokale næringene i området for å lage et godt samarbeid så elevene kan få praksisplass og eventuelt lærlingplass. En god relasjon mellom skole og arbeidslivet vil øke den faglige kunnskapen og lette overgangen fra skole til arbeid.

Mine analyser viser mange av de resultatene Ramstad (2014) fant i sine analyser. Jeg har ikke tatt med elevenes sosioøkonomiske bakgrunner og etnisiteter. Noe som åpner opp for videre forskning på et senere tidspunkt.

Skolestrukturen og antall elever på de forskjellige skolene har en positiv effekt på frafallet. Jo flere elever jo flere gjennomfører videregående skole. Nye skoler bygget i de senere årene har blitt bygget som store skoler med opptil 1500 elevplasser. Nye fine lokaler har en stor effekt på læring både for den som skal lære bort og den som skal lære noe som resulterer i ny energi for læring. Analysen viser også at andelen av gutter på de forskjellige utdanningsprogrammene har en positiv effekt både på yrkesfaglig og studiespesialiserende. Jo høyere andel gutter jo mindre frafall har man. Dette kan forklares med større miljø rundt seg, både faglig og sosial for elevene.

Hvis man ser på dataen for de enkelte skolene på antall elever som slutter på de forskjellige skolene og utdanningsprogram kan det være mørketall. For å bli registrert som sluttet i statistikken er det elever som har sluttet på skolen og signert sluttkontrakt med skolen sin før 1. November. De elever som slutter på skolen etter dette tidspunktet kommer ikke med i denne statistikken. En sluttkontrakt er en kontrakt eleven signerer med ledelsen på skolen om at man ikke skal gå på skolen mer. Eleven kan skrive årsaken til sluttårsak, men mange velger å ikke ha dette med. Sluttårsaker kan være alt fra personlige problemer, psykisk helse, motivasjon eller feil valg av utdanningsprogram. Mange skoler tilbyr egne rettete utdanningsprogram som har kortere varighet, som for eksempel yrkessjåfør. Her er ofte aldersgruppen på elevene høyere enn på andre utdanningsprogram, samt detter er høyt motiverte elever som vet hvilket yrke de vil inn i. Disse utdanningsprogrammene er utelatt i gjennomføringsstatistikken og som vil kunne trekke opp gjennomføringstallene for de forskjellige skolene, fylket og på nasjonalt nivå.

Andre faktorer som kan ha en innvirkning på frafall i den videregående skole kan være innføringen av nye fraværsgrenser. I 2016 innførte utdanningsdirektoratet en ny fraværsgrense for alle elever i den videregående skole. Hvis en elev har mer enn 10 % udokumentert fravær mister eleven retten til å få karakter i faget. Men udokumentert fravær er dette fravær som ikke kan dokumenteres. Tanken bak fraværsgrensen var å få elever på skolen og hindre skulk. Elever med kronisk sykdom eller andre grunner får dokumentert fravær og dette har ingen påvirkning på karakterer. Dette er et tema jeg ikke har gått nærmere inn i min oppgave men åpner opp for videre forskning på et senere tidspunkt.

Oppgaven min har også en god del begrensninger. Jeg har hatt hovedfokus på de forskjellige utdanningsprogrammene uten å ha sett for mye på bakgrunnen til de enkelte elevene. Hva slags familiebakgrunn har de enkelte elevene, eller hvilke karakterer har de? Mange elever mangler også karakterer fra ungdomskolen i mange fag og er tatt opp som elev på særskilt grunnlag og ofte har IOP (individuell opplæringsplan) i ett eller flere fag. Dette kan også ha en stor påvirkning i strukturen på de forskjellige skolene og deres resultater.

Referanser

- Aflalo, E., & Gabay, E. (2011, 04 06). *Springer Link*. Hentet fra An information system for dropout prevention: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10639-011-9156-x>
- Baadsvik, I. M. (2010, 02 22). *Bergen byarkiv*. Hentet 05 23, 2019 fra Fattigskole/allmueskole: <https://www.bergenbyarkiv.no/oppslagsverket/2010/02/22/fattigskoleallmueskole/>
- Baltagi, B. H. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data*. Sussex: John Wiley & Sons Ltd. Hentet fra https://himayatullah.weebly.com/uploads/5/3/4/0/53400977/baltagi-econometric-analysis-of-panel-data_himmy.pdf
- Barth, E. (2005, 08 31). Den samfunnsmessige avkastning av utdanning. *Utdanning 2005*, ss. 168-190. Hentet fra <https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa74/kap-8.pdf>
- Blålid, K., & Øyna, N. I. (2012). *FRAFALL I DEN VIDEREGÅENDE - Hva forklarer frafall i yrkesfagopplæringen på Agder?* Masteroppgave, Universitetet i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap. Hentet 05 25, 2019 fra <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/136345/%C3%98yna%2c%20Nils%20Inge%20%26%20BI%C3%A5lid%2c%20K%C3%A5re%20Oppgave.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Borge, L.-E., Falch, T., & Strøm, B. (2011). Fullføring av videregående utdanning: Kan vi forklare variasjonene mellom fylker og regioner? *Samfunnsøkonomen Nr. 5*. Hentet 05 28, 2019 fra <http://docplayer.me/3427983-Fullforing-av-videregaende-opplaering.html>
- Byrhagen, K. N., Falch, T., & Strøm, B. (2006). *Betydningen av grunnskolekarakterer, studieretninger og fylke*. Trondheim: SENTER FOR ØKONOMISK FORSKNING AS. Hentet fra http://www.sof.ntnu.no/SOF_R08_06.pdf
- Bøe, J. I. (2017, 09 15). *Akershus Fylkeskommune*. Hentet fra Fremtidens skolestruktur mot 2030: https://www.akershus.no/om-fylkeskommunen/presesenter/pressemeldinger/?article_id=203880
- De Witte, K., & Csillag, M. (2014). Does anybody notice? On the impact of improved truancy reporting on school dropout. *Education Economics*(22:6), ss. 549-568. doi:10.1080/09645292.2012.672555
- Falch, T. (2014, 08). *produktivitetskommisjon.no*. Hentet fra Produktivitet i utdanningssystemet: https://produktivitetskommisjon.no/files/2014/02/utdanningssystemet_notat.pdf
- Falch, T., & Nyhus, O. H. (2009). *Frafall fra videregående opplæring og arbeidsmarkedstilknytning for unge voksne*. Trondheim: Senter for økonomisk forskning AS. Hentet fra http://www.sof.ntnu.no/SOF%20R_07_09.pdf
- Falch, T., & Nyhus, O. H. (2009). *Frafall fra videregående opplæring og arbeidsmarkedstilknytning for unge voksne*. Trondheim: Senter for økonomisk forskning AS. Hentet 05 28, 2019 fra http://www.sof.ntnu.no/SOF%20R_07_09.pdf
- Falch, T., & Strøm, B. (2013, 11 19). Kvalitetsforskjell mellom videregående skoler? *Tidsskrift for samfunnsforskning*04 / 2013 (Volum 54), ss. 438-462. Hentet fra Kvalitetsforskjell mellom videregående skoler?:

https://vpn.uit.no/+CSCO+0075676763663A2F2F6A6A6A2E76716861612E6162++/tfs/2013/04/kvalitetsforskjell_mellom_videregaende_skoler

- Falch, T., Borge, L.-E., Lujala, P., Nyhus, O. H., & Strøm, B. (2010). *Årsaker til og konsekvenser av manglende fullføring av videregående opplæring*. Trondheim: Senter for økonomisk forskning AS. Hentet 05 2019 fra http://www.sof.ntnu.no/SOF-R%2003_10.pdf
- Falch, T., Nyhus, O. H., & Strøm, B. (2011). *Grunnskolekarakterer og fullføring av videregående opplæring*. Trondheim: Senter for økonomisk forskning AS. Hentet fra http://www.sof.ntnu.no/SOF-R%2003_11.pdf
- Falch, T., Rønning, M., & Strøm, B. (2005). *Forhold som påvirker kommunenes utgiftsbehov i skolesektoren: Smådriftsulemper, skolestruktur og elevsammensetning*. Trondheim: Senter for økonomisk forskning AS. Hentet fra SØF-rapport nr. 04/05 Forhold som påvirker kommunenes utgiftsbehov i skolesektoren : http://www.sof.ntnu.no/Rapport%2004_05.pdf
- Klein, A. (2015, 04 10). *Education Week*. Hentet fra No Child Left Behind: An Overview: <https://www.edweek.org/ew/section/multimedia/no-child-left-behind-overview-definition-summary.html>
- Klomstadlien, M., & Fauskrud, R. (2006-2019). *Opplandsarkivet*. Hentet 05 23, 2019 fra Kort skolehistorie i Norge fram til ca 1900: <https://www.opam.no/nettutstilling/skolehistorie/no/kort-skolehistorie/>
- Kriminalomsorgen. (2019, 04 28). *Kriminalomsorgen*. Hentet fra Insatte og utdanning i fengsel: <https://www.kriminalomsorgen.no/innsette-og-utdanning-i-fengsel.349096-237613.html>
- Kunnskapsdepartementet . (2008-2009). *regjeringen.no*. Hentet fra St.meld. nr. 44 (2008-2009): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-44-2008-2009-/id565231/sec1>
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Regjeringen*. Hentet fra Meld. St. 22 (2010-2011): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-22-2010--2011/id641251/sec12>
- Kunnskapsdepartementet. (2019, 04 23). *Kunnskapsløftet*. Hentet fra Skole og videregående utdanning: <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/kunnskapsloftet/id534689/>
- Kunnskapsdepartementet, Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet;. (2013, 11). *regjeringen.no*. Hentet fra Ny GIV - Oppfølgingsprosjektet - samarbeid om oppfølging av ungdom.
- Kunnskapsenter for utdanning. (2015, 09 09). *Utdanningsforskning*. Hentet fra Frafall i videregående opplæring - En systematisk gjennomgang av forskningslitteraturen: <https://utdanningsforskning.no/artikler/fracfall-i-videregaende-opplaring---en-systematisk-gjennomgang-av-forskningslitteraturen/>

- Lai, L. (2013, 05 11). *BI*. Hentet fra Ledelse Tema: Hodejakt eller jakt på ny jobb?: <https://www.bi.no/forskning/business-review/articles/2013/03/mastersyken/>
- Metis Videregående. (2018). *Metis.no*. Hentet 05 23, 2019 fra Hva koster et skoleår?: <https://www.metis.no/vgs/bergen/info/skolepenger>
- National Education Association. (u.d.). Hentet 05 23, 2019 fra No Child Left Behind Act (NCLB)/ESEA: <https://web.archive.org/web/20090228190552/http://www.nea.org/home/NoChildLeftBehindAct.html>
- Nyhus, T. F. (2011, 11 28). Betydningen av fullført videregående opplæring for sysselsetting og inaktivitet blant unge voksne. *Søkelys på arbeidslivet 04/11 volum 28*, ss. 285-301. Hentet fra <https://www.idunn.no/spa/2011/04/art03>
- Ramstad, N. (2014). *Gir økt skolestørrelse bedre elevresultater? En empirisk undersøkelse av PISA i de nordiske landen*. Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Institutt for samfunnsøkonomi , Trondheim. Hentet 05 31, 2019 fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/267618/734036_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rovik, C. (2011). *Gjennomføringsgrad blant elever ved videregående*. Institutt for samfunnsøkonomi, NTNU. Trondheim: NTNU. Hentet 05 28, 2019 fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/267371/489146_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rudi, I. B. (u.d.). *Kildenett.no*. Hentet 05 23, 2019 fra Skolens utvikling fra 1945: <http://www.kildenett.no/portal/artikler/2007/1182424420.12>
- Schwartz, A. E., Stiefel, L., & Wiswall, M. (2012). *Do Small Schools Improve Performance in Large, Urban Districts? Causal Evidence from New York City* . New York University , Institute for Education and Social Policy . New York: NYU Wagner Research Paper No. 1986092. Hentet 05 29, 2019 fra <http://ssrn.com/abstract=1986092>
- Simson, K. V. (2014, 05 14). *Idunn*. Hentet fra Frafall i videregående skole og lokale arbeidsmarkedsforhold: https://www.idunn.no/spa/2014/01-02/frafall_i_videregaaende_skole_og_lokale_arbeidsmarkedsforhold
- Statistisk sentralbyrå. (2018, 05 29). *Gjennomføring i videregående opplæring*. Hentet fra Definisjoner: <https://www.ssb.no/vgogjen>
- Statistisk sentralbyrå. (2018). Fakta om utdanning - nøkkeltall fra 2016. Hentet fra https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/335552?_ts=160b65dba20
- Statistisk Sentralbyrå. (2019, 01 29). *Arbeid og lønn*. Hentet fra Registrerte arbeidsledige: <https://www.ssb.no/regledig/>

- Statistisk Sentralbyrå. (2019, 02 22). *SSB*. Hentet 05 10, 2019 fra Befolkning:
<https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkemengde/aar-per-1-januar>
- Statistisk sentralbyrå. (2019, 02 26). *Utdanning*. Hentet fra Videregående opplæring og annen videregående utdanning: <https://www.ssb.no/vgu/>
- Utdanningsdirektoratet. (2016, 08 31). *Utdanning.no*. Hentet fra Y-Veien:
https://utdanning.no/tema/hjelp_og_veiledning/y-veien
- Utdanningsdirektoratet. (2018, 11 26). *Hva e fagfornyelsen?* Hentet fra
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/nye-lareplaner-i-skolen/>
- Utdanningsdirektoratet. (2018, 12 05). *Hva er skolebidragsindikatorer i videregående skole?* Hentet fra Hva er skolebidragsindikatorer?: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/informasjon-om-skolebidragsindikatorer-for-videregaende-skoler/>
- Utdanningsdirektoratet. (2018, 12 11). *Skolebidragsindikatorer i videregående skole 2017-18 – analyse*. Hentet fra Hovedfunn: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/skolebidragsindikatorer-for-skolearet-2017-18--analyse/>
- Utdanningsdirektoratet. (2018, 12 11). *Udir.no*. Hentet 05 28, 2019 fra Skolebidragsindikatorer i videregående skole 2017-18 – analyse:
<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/skolebidragsindikatorer-for-skolearet-2017-18--analyse/>
- Utdanningsdirektoratet. (2019, 03 13). *Dybdelæring*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/dybdelaring/>
- Utdanningsdirektoratet. (2019, 03 25). *NORGES UTDANNINGSSYSTEM - FØR OG NÅ*. Hentet fra Fra gymnas til videregående opplæring:
https://utdanning.no/tema/foreldre/norges_utdanningssystem_-_og_na
- Utdanningsdirektoratet. (2019, 04 28). *Skoleporten*. Hentet fra Gjennomføring:
<https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/videregaende-skole/gjennomfoering/gjennomfoering/nasjonalt?orgaggr=a&kjonn=a&utdanningstyp e--&program=--&sammenstilling=1&fordeling=2>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Skoleporten*. Hentet 05 18, 2019 fra Om skoleporten:
<https://skoleporten.udir.no/omskoleporten/>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Utdanningsprogram*. Hentet 05 18, 2019 fra Naturbruk:
<https://www.udir.no/kl06/NA>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Utdanningsprogram*. Hentet 05 18, 2019 fra Service og samferdsel: <https://www.udir.no/kl06/SS>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Utdanningsprogram*. Hentet 05 28, 2019 fra Bygg- og anleggsteknikk: <https://www.udir.no/kl06/BA>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Utdanningsprogram*. Hentet 05 18, 2019 fra Helse- og oppvekstfag: <https://www.udir.no/kl06/HS>

- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Utdanningsprogram*. Hentet 05 18, 2019 fra Design og håndverk: <https://www.udir.no/kl06/DH>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Utdanningsprogram*. Hentet 05 18, 2019 fra Teknikk og industriell produksjon: <https://www.udir.no/kl06/TP>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Utdanningsprogram*. Hentet 05 18, 2019 fra Restaurant- og matfag: <https://www.udir.no/kl06/RM>
- Utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Utdanningsprogram*. Hentet 05 18, 2019 fra Elektrofag: <https://www.udir.no/kl06/EL>
- Velferdsforskningsinstituttet NOVA OsloMet. (2016, 08 10). *Ungdata*. Hentet fra Hva er ungdatabl: <http://www.ungdata.no/Om-undersokelsen/Hva-er-Ungdata>
- VIGO. (u.d.). *Utdanningsprogram og programområder*. Hentet 05 18, 2019 fra Yrkeskompetanse: <https://www.vilbli.no/nb/nb/no/yrkeskompetanse/a/027251>
- Vilbli.no. (2019). *Kva er vidaregåande opplæring?* Hentet 05 18, 2019 fra <https://www.vilbli.no/nn/nn/more-og-romsdal/kva-er-vidaregande-opplaering/a/025776>
- Wilson, S.-J., Lipsey, M., Tanner-Smith, E., Huang, C. H., & Steinka-Fry, K. T. (2011, 11 14). *Cambellcollaboration.org*. Hentet 05 30, 2019 fra Dropout prevention and intervention programs: effects on school completion and dropout among school-aged children and youth: <https://campbellcollaboration.org/library/dropout-prevention-intervention-programmes.html>